
Žene u slavenskim književnostima

Uvod

Feministička kritika dugo je prisutna u hrvatskom društveno-humanističkom znanstvenom području, a s vremenom je stekla status koji, s obzirom na svoj kulturni i društveni (dakle, interdisciplinirani) potencijal i doprinos nesumnjivo zaslužuje. Ovom prilikom vrijedi istaknuti da je *Književna smotra* nastojala pratiti taj proces, što potvrđuju tematski blokovi, znanstveni radovi te stručni prikazi i recenzije u starijim brojevima. Pa ipak, kako nijedan cjeloviti, tj. tematski broj časopisa nije imao jednoznačno žensku okosnicu, shvatili smo da je vrijeme za “žensko izdanje” *Smotre*, ovaj put pod naslovom *Žene u slavenskim književnostima*.

Drugim riječima, hipotetički smo feministički horizont kritičkog istraživanja upisali u okvire tradicionalne slavistike. Naša je pretpostavka bila da bi taj susret i prožimanje različitih disciplinarnih i medijskih perspektiva mogao uroditi zanimljivim plodovima. I doista: analize, rasprave i pregledi iz ovog temata donose brojna nova i drukčija čitanja “ženskog” pisma i ženske problematike unutar, između (ali i preko) granica slavenskih književnosti i kultura.

U tom smislu preokupacije pojedinih radova omogućili su nam formiranje četiriju tematskih blokova. Prvi blok povezuje problematika reprezentacije žena i ženskih (rodnih) uloga, pri čemu dva rada stoje u “tematski antipodnom” odnosu i prekoračuju granice slavenstva: Lada Čale Feldman analizirala je fenomen precioza znatno šire od naslovne Molièreove frančezarije *Žene pametne*, a Kristina Peternai Andrić i Ivana Žužul detaljno su raščlanile politike reprezentacije usidjelice u *Dnevniku* D. Jarnević i Ševi D. Kosztolányia. Prilog Ivane Peruško Vindakijević bavi se promjenom arhetipa majke u ruskoj (religiozna, dobrodušna “majčica Rusija”) i sovjetskoj kulturi (maskulizirana “revolucionarna sila”), s intermedijalnim osvrtom na roman (M. Gorki) i film (V. Pudovkin) *Mati*. Slijede dva nova “antipoda”: Ana Željeznjak i Suzana Kos predočile su gotovo monolitnu stereotipnu reprezentaciju tradicionalnih ženskih likova i rodnih uloga u *Krakatitu* K. Čapeka – s tek jednom (iako vrlo važnom!) netradicionalnom iznimkom, dok je Marijana Bijelić u pjesničkoj zbirci *Vječna i sveta* E. Bagrjane otkrila veliki polemički citatni dijalog ženskog subjekta s patrijarhalnom

judeokršćanskom i folklornom tradicijom. Blok zatvara članak Brigitte Miloš: naratološka analiza sličnosti i razlika u načinima kreiranja ženskih likova u suvremenim prozama T. Mravak (*Naše žene*) i S. Chutnik (*Džepni atlas žena*).

Žene i egzil okosnice su drugoga tematskog bloka. Problemi figure i reprezentacije majke, pripovjedačev egzil, pamćenje i komunikacijsko uobličavanje (pri)povijesti u *Mamcu* D. Albaharija – zaokupili su Aleksandra Mijatovića i Dejana Durića. Ženski likovi iz *Rezervnog života* L. Dimkovske, čitani u svjetlu egzila i identifikacije, koncepata reprezentacije i načina internalizacije društveno poželjnih standarda i stereotipa, teme su članka Danijele Marot Kiš.

U treći blok smjestili smo temu “žena i književni kanon”. Domagoj Kliček i Dariya Pavlešen ocrтали su povijest triju emancipacija žena (kao autorica, književnih likova i autentičnoga ženskoga glasa) u ukrajinskoj književnosti od romantizma do postmodernizma. Maria Vuksanović Kursar i Zrinka Kovačević pokazale su kako je komunistički režim utjecao na položaj disidentice Hane Ponické u kulturnom pamćenju i povijesti slovačke književnosti. Ivana Latković je pak ponudila koncentrirano promišljanje preduvjeta i ambivalentnih posljedica promjene statusa “ženskog autorstva” M. J. Zagorke, Z. Kveder i I. Sekulić u okviru prevrednovanja kanona nacionalne književnosti nakon 2000. godine.

Četvrti je blok posvećen Krležinim ženskim likovima: Suzana Marjanić upustila se u dijalog s Lasićevim ontološko-strukturalističkim tumačenjem književnikovnih *anima*, a Maša Huzjak je u “članku-gesti” iz očišta suvremene popkulturne teorije sagledala identitete i predodžbe svakodnevice triju Krležinih ženskih likova.

Rubrika *Recenzije i prikazi* ovom je prilikom ciljano posvećena recentnim prijevodima slavenskih autorica, konkretno: predstavnicama ruske, slovačke, češke i poljske književnosti.

S obzirom na navedeno vjerujemo da će tematski broj *Žene u slavenskim književnostima* doprinijeti novim i drukčijim promišljanjima “ženske problematike” u slavističkom, komparatističkom i kroatističkom kontekstu.

Dalibor BLAŽINA
Filip KOZINA